

LA PARET

[MO] Marçà Orígens octubre de 2021

Som a l'estiu de 1775 i els frares servites del Convent de Sant Marçal han començat a construir una paret que tancarà l'hort de la seva finca. Els frares fa molts anys que estan en aquest indret, cap a 1610 es va fundar el convent i tenen, per tant, la possessió d'aquestes terres.

El maig passat, els regidors de l'Ajuntament de Marçà, sense avisar els frares, es van posar a marcar un camí que envaïa la propietat del convent, posant fites en un terreny que, segons els seus propietaris, està lliure de prestar cap mena de servitud de pas.

El prior, en nom del convent, inicia un plet contra l'ajuntament.

El convent havia atorgat poders, l'any anterior de 1774, al procurador anomenat Gabriel Piñol, frare servita del Convent del Bonsuccés de Barcelona, perquè els representes legalment. El prior i la majoria de religiosos s'havien congregat a la cel·la prioral del mateix convent, i van signar l'escriptura de poders: Marçal Busquets, prior, Oleguer Ferré, Josep Puig, Agustí Arbó, Josep Vidiella, Aleix Munter, Vicent Borràs i Ugucio Rates i dos testimonis, un de Benissanet i l'altre de Ginestar. I ara, els poders es renoven amb el procurador Pere Serra. El notari és Pere Patus Montagut, de Tivissa.

L'Ajuntament de Marçà l'any 1771 també havia atorgat poders a un procurador anomenat Josep Creus. Ho van signar els membres de l'ajuntament d'aquell any: Joan Borràs, batlle, Joan Piñol, regidor degà, Joan Espluga, regidor segon, Josep Barceló, regidor síndic i Gabriel Ferré, síndic personer, estant reunits a la sala capitular de la casa del comú i universitat del lloc de Marçà. Van ser testimonis Joan Benages, pagès i Josep Piqué, teixidor de lli. L'escrivà fou també Pere Patus Montagut.

El juliol, el prior en nom del convent, demana al jutge que s'adverteixi als regidors de Marçà que no poden passar per les seves terres, ni per descomptat, afitar-hi cap camí. Un mes després i a petició del fiscal, s'envia requeriment als regidors perquè en el termini de deu dies es presentin davant de la Intendència ⁽¹⁾ per a respondre de la demanda, en cas contrari hauran de fer front al corresponent plet. També se'ls adverteix sota multa de 200 lliures d'ardit ⁽²⁾ que deixin de passar per les terres dels frares, o que justifiquin el que estan fent.

L'onze d'agost, el notari Pere Patus i Montagut certifica que va lliurar les notificacions del tribunal de la Intendència al prior del convent fra Marçal Busquets i també als regidors de l'Ajuntament de Marçà: Miquel Nogué, batlle, Josep Barceló i Joaquim Ginesta, regidors actuals i a Gabriel Marco, síndic personer. I que per absència de Miquel Nogué, Josep Barceló i Joaquim Ginesta, va lliurar les notificacions a Maria Nogué i Sabaté, Maria Barceló i Teresa Ginesta, llurs esposes, que es trobaven a les respectives cases. I al

Gabriel Marco se li va llegir el contingut, també a les esmentades consorts i tots es van donar per assabentats (*no s'esmenta a Agustí Barceló que és el cinquè regidor*).

Els raonaments del convent:

1. El prior i convent de religiosos servites del lloc de Marçà són amos, de fa més de cinquanta anys, d'una peça de terra situada al sud, a tocar del convent que arriba fins a les terres de Francesc Gavaldà.
2. Per l'esmentada terra no hi ha hagut mai cap pas ni servitud.
3. Els regidors de Marçà, el passat mes de maig i amb l'ajut de dos experts, van fitar un camí, a tocar del límit sud de la terra del convent, camí per anar a la masia propietat de Josep Crusat, abans anomenada de l'Espluga, i a altres finques de particulars.
4. Que els experts anomenats per l'ajuntament van protestar pels perjudicis que els podria reportar la fitació del camí.
5. El frare Josep Vidiella, en nom del prior, va protestar l'afitament.
6. Les fites marcades per ordre dels regidors es van fer per a impedir la construcció d'una paret que s'estava fent, per ordre del prior, per a tancar la peça de terra esmentada i una part d'hort, propietat del convent. I que les fites van ser posades, en part, sobre els fonaments de la paret.
7. El camí veïnal per anar a la masia de Josep Crusat, anomenada de l'Espluga i a les terres d'altres particulars, des de temps antiquíssim i fins al present, comença al camí real que va al lloc de Fontaubella que passa pel peu de la muntanya de Marçà de dalt i continua després de l'esmentat camí per terres de Francesc Gavaldà, de Josep Barceló, regidor degà, de Joan Piñol, de Gabriel Piqué, conegut com a Tossalet, Joan Borràs i altres.
8. Que els regidors, el mateix dia que van manar marcar les fites del nou camí, abans van arrencar les fites del camí veïnal esmentat al punt anterior.
9. Que totes aquestes proves presentades són certes. Se signa el quatre de setembre de 1775.

Els raonaments de l'ajuntament:

1. La peça de terra propietat del convent sempre ha tingut una servitud de camí.
2. En aquest terreny, on s'està fent una paret per a tancar l'hort, des de fa molts anys hi ha un camí pel qual han passat i passen no solament la gent del lloc sinó també molts forasters transeünts que van i vénen des de l'Ebre al camp de Tarragona.

3. Per aquest camí, des de temps immemorial, s'hi ha passat i es passa, no solament a peu sinó també amb mules de càrrega, sense oposició del prior i del convent.

4. Per aquest camí ha passat i passa el mossèn del poble quan ha anat a administrar els sagraments a algun malalt del mas de l'Espluga o de la Coma Torta, propis d'aquesta parròquia. També s'ha passat i es passa per aquest camí quan s'ha portat algun difunt dels llocs citats.

5. Que és veritat que abans hi havia un altre camí per anar al mas de l'Espluga i a les terres de diferents propietaris. Aquest camí passava per les terres de Francesc Gavaldà, Josep Barceló, Joan Piñol, Gabriel Piqué, Joan Borràs i altres. Aquest camí era del lloc de Marçà de dalt.

6. Avui i des de molts anys enrere, la majoria d'individus del lloc de Marçà de dalt han baixat al lloc de Marçà de baix.

7. El camí que s'ha comentat en el punt 4 anterior està molt derruït a causa de les pluges de manera que no s'hi pot passar ni a peu ni amb cavalleries.

9. És veritat que el camí citat al punt 2 passa també per terres d'altres propietaris i aquests no han manifestat mai cap queixa.

10. Que es posa de manifest la poca raó que té el prior del convent, ja que tot i estan de plet han ofert als regidors que si no passen pel camí on ells estan construint la paret per a tancar l'hort, arreglarien l'altre camí o donarien una quantitat de diners per a arreglar-lo. Proposta aquesta que no ha estat acceptada pels regidors.

11. Una de les ordinacions del comú de Marçà diu que tot allò que toca als camins veïnals ha de posar-se en coneixement dels prohoms i que si s'ha de donar part del camí, aquells establiran el just preu a pagar al propietari.

12. Que els regidors, veient que la paret que s'estava construint impediria el trànsit pel camí descrit al punt 2, van decidir posar fites, assessorats pels prohoms que van ser escollits per aquest fi.

13. Abans de fer l'afitament del camí, els regidors van comunicar, com és costum, al prior del convent si volia assistir al marcatge i el prior va contestar que mentre el convent tingués diners per plets no ho permetrien.

14. Que cap dels prohoms escollits per a fitar el camí va queixar-se de possibles perjudicis que els pogués ocasionar. Se signa en vint-i-quatre de novembre de 1775.

▪ ▪ ▪ ▪ ▪

Aquí acaba la informació d'aquest plet que és a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA, REIAL PATRIMONI, BGRP, processos, 1775, núm. 6E). Potser va haver-hi més proves i testimonis fins a arribar a la sentència final.

Tampoc cal que coneguem la sentència, la paret que els frares volien construir i van acabar construïnt és segurament el mur més famós de Marçà: la Paret dels Frares. També l'ajuntament se'n va sortir amb el camí.

El més interessant d'aquests plets és la informació que ens aporta sobre la gent i els fets dels nostres avantpassats.

Es parla de Marçà de dalt i de baix. El poble en aquestes dates ja està consolidat al lloc on és ara, així ho esmenta el document, la majoria de la gent des de fa molts anys ja és a Marçà de baix. Tampoc pot descartar-se que hi quedi algú al Marçà de dalt. Tenir un procediment establert a l'hora de marcar camins i parets de tanca, així com el costum de poder expropiar part de les terres per eixamplar els camins o fer-ne de nous pagant un preu convingut al propietari, indica també una bona organització municipal en afers urbanístics.

Sabem ara que el conegut Mas d'En Crusat abans es deia Mas de l'Espluga. Aquest cognom, molt freqüent a Marçà, podria indicar que els anteriors propietaris eren del nostre poble. L'existència d'aquest mas és, segurament, més antiga que el poble actual, ja que s'esmenta que per anar des de Marçà de dalt al mas de l'Espluga i a altres indrets del terme hi havia un altre camí, que no sabem exactament el seu traçat, però que en aquelles dates estava malmès per les pluges.

Convé destacar que aquest camí que va al mas de l'Espluga passa pel peu de la muntanya de Marçà de dalt. La muntanya no se l'anomena Miloquera, això ens indicaria que aquest topònim potser no és tan antic com es podria suposar.

Un dels marçanencs esmentats és Gabriel Piqué, conegut com a Tossalet. Aquest renom queda així documentat com un dels més antics de Marçà.

⁽¹⁾ La Intendència General de Catalunya era l'organisme que administrava els béns i drets del Reial Patrimoni, i era competent en qüestions judicials per causa de rendes i drets patrimonials i fiscals. Fou hereva de les funcions de la Batllia General de Catalunya suprimida pel Decret de Nova Planta.

⁽²⁾ L'ardit fou la moneda catalana d'ús habitual durant els segles XVI al XVIII. Era una de les monedes anomenades de billó, és a dir, feta amb un aliatge d'argent i amb un alt contingut de coure, estant o zinc.